

ATBALSTA INTENSITĀTES SKALA

(Support Intensity Scale)

Atbalsta intensitātes skala (turpmāk – Skala) ir instruments, kas tiek izmantots, lai novērtētu personu ar garīga rakstura traucējumiem vajadzības personisko, ar darbu saistīto un sociālo aktivitāšu veikšanai, un noteiktu personai nepieciešamā atbalsta veidu un apjomu. Tradicionālie instrumenti un pieejas lielākoties vērtē prasmes un spējas, kuras cilvēkam trūkst savukārt Skala koncentrējas uz prasmēm un spējām, kuras cilvēkam ir, un novērtē atbalstu, kāds cilvēkam ir nepieciešams, lai dzīvotu neatkarīgu dzīvi. Skala ir orientēta uz to, lai veicinātu personu ar garīga rakstura traucējumiem līdzdalību, dzīves kvalitāti un pašnoteikšanos.

Skalas papīra versija ietver novērtēšanas veidlapu uz 8 lapām un novērtēšanas rokasgrāmatu uz 128 lapām. To ir izstrādājusi ASV organizācijas AAIDD (The American Association on Intellectual and Developmental Disabilities) zinātnieku grupa, un tā ļauj standartizēti novērtēt personu ar garīga rakstura traucējumiem atbalsta vajadzības šādās jomās: dzīve mājās, dzīve kopienā, mūžizglītība, nodarbinātība, veselība un drošība, sociālās aktivitātes, interešu aizstāvība, kā arī ar uzvedību un medicīnisko aprūpi saistītus jautājumus, nosakot nepieciešamā atbalsta biežumu, veidu un ilgumu. Kopā tiek vērtētas atbalsta vajadzības 57 ikdienas aktivitātēs un 28 ar uzvedību un medicīnisko aprūpi saistītos jautājumos. Izvērtējumu var veikt viens apmācīts speciālists, intervējot personu, kā arī personas ģimeni vai citus aprūpētājus, kas viņu labi pazīst. Izvērtēšanas ilgums vidēji ir 2,5-3 stundas (turpmāk – h). Balstoties uz izvērtējumu, tiek izstrādāts atbalsta plāns, un tā izstrādē var piesaistīt citus nepieciešamos speciālistus (piem., psihiatru, ergoterapeitu).

Skala ir paredzēta uz personu centrētam atbalsta plānošanas procesam, palīdzot cilvēkiem apzināt savas individuālās vēlmes, prasmes un dzīves mērķus. Tās pamatā ir invaliditātes sociālais modelis, un izpratne, ka cilvēkam, neatkarīgi no intelektuālo spēju ierobežojuma, ir jādod iespēja iesaistīties dzīves aktivitātēs un pieredzē tāpat kā jebkurai citai personai. Skala ļauj sasaistīt un vērtēt nodrošinātā atbalsta ietekmi uz personas dzīves kvalitāti.

Skala ir zinātnisks instruments ar atbilstības koeficientu 0.87, kas apliecina tā ticamību un piemērotību konkrētu mainīgo novērtēšanai. Tā ir iztulkota franču, itāļu, spāņu, kataloņu, holandiešu, čehu, islandiešu, ebreju un taivāniešu valodās, veicot tās aprobāciju attiecīgo kultūru kontekstā. Ņemot vērā, ka tā ir pielietojama tik dažādās kultūrās, ir pamats domāt, ka to ir iespējams adaptēt arī Latvijā.

Katrā jomā tiek novērtētas konkrētas aktivitātes un to veikšanai nepieciešamā atbalsta biežums, apjoms un veids.

Skala sagrupē katru aktivitāti pēc nepieciešamā atbalsta biežuma (vismaz reizi mēnesī, vismaz reizi nedēļā, vismaz reizi h), atbalsta apjoma (mazāk kā 30 min., mazāk kā 2 h, mazāk kā 4h, vairāk kā 4h) un atbalsta veida (uzraudzība, mudināšana ar

vārdiem vai žestiem, daļēja vai pilnīga fiziska palīdzība). Tā rezultātā personai nepieciešamo atbalsta intensitāti veido visu novērtēto radītāju kopsumma. Novērtēšanu var veikt speciālisti ar augstāko izglītību cilvēkzinātņu jomā. Intervēšanas prasmju apguve ietver 4-5 dienu apmācības programmu.

Skala atbilst visām prasībām, ko varētu izvirzīt personu ar garīga rakstura traucējumiem individuālo vajadzību novērtēšanas metodikai deinstitutionalizācijas kontekstā:

- ir piemērota personu ar garīga rakstura traucējumiem¹ praktisko individuālā atbalsta vajadzību novērtēšanai;
- kvantificē atbalsta vajadzības, kuras nodrošinot, persona var dzīvot neatkarīgi;
- vērtē uzvedības un slimības izpausmes, kuras jāpalīdz kontrolēt, un nepieciešamo atbalstu ikdienas aktivitātēs gan mājā, gan ārpus mājas (pašaprūpe, mobilitāte u.c.), izglītības ieguvē, nodarbinātībā, sociālās aktivitātēs (saskarsme), drošībā un savu interešu aizstāvībā;
- ir aprakstīts, kā veikt personas novērtējumu un kā novērtēšanas rezultātus pielietot individuālā atbalsta plāna izstrādē;
- ir paredzēta uz personu centrētai pieejai nepieciešamā atbalsta plānošanā;
- var lietot sociālais darbinieks;
- ir izmantojama dzīves kvalitātes novērtēšanai;
- ir zinātniskos pētījumos pierādīta ticamība un validitāte.

---

¹ Lai gan Atbalsta intensitātes skala tika izstrādāta personu ar garīgās attīstības traucējumiem atbalsta vajadzību novērtēšanai, pētījumos ir pierādīts, ka tā ir piemērota arī personu ar psihiskām saslimšanām atbalsta vajadzību novērtēšanai, skat. <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/25262011>